

**TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH
RESPUBLIKA ILMIY-METODIK MARKAZI**

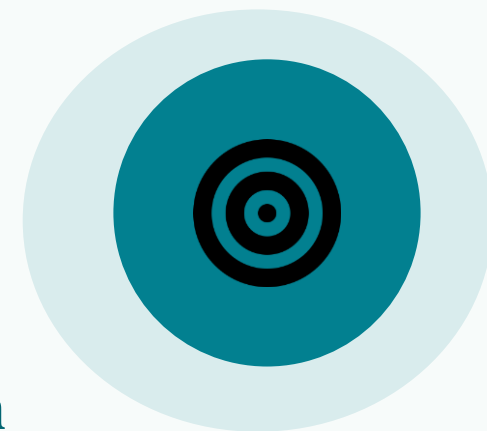
O'yin asosida bolalarga o'zbek tilini o'rgatish texnologiyalari

Mavzuning dolzarbligi

Maktabgacha yoshda tilni o'zlashtirishning eng samarali vositasi o'yin faoliyati hisoblanadi. O'yin texnologiyalaridan foydalanish bolalarning o'zbek tiliga qiziqishini oshiradi, nutqiy faolligini rivojlantiradi hamda kommunikativ kompetensiyasini shakllantiradi. Shu bois pedagoglarning didaktik, roli va harakatli o'yinlarni samarali tashkil eta olishi bugungi maktabgacha ta'limning dolzarb vazifalaridan biridir.

Maqsad

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglarida o'yin texnologiyalaridan samarali foydalanish, bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda o'zbek tilini o'qitishni tashkil etish ko'nikmalarini shakllantirish.

1

Didaktik o'yinlar
yaratish ko'nikmasi

2

Rolli ssenariylar
ishlab chiqish

3

Harakatli mashqlar
loyihalash

Vazifalar

Nazariy asos

O'yin texnologiyalarining mazmuni va ahamiyatini o'rganish.

Metodik vositalar

O'zbek tilini o'rgatishga oid o'yinlarni yaratish va qo'llash.

Hamkorlikda ish

Muloqotni rivojlantiruvchi ssenariylar ishlab chiqish.

Amaliy loyihalash

Harakat va nutqni uyg'unlashtiruvchi mashqlarni tashkil etish.

Monitoring

Mashg'ulotlarda o'yin metodlaridan samarali foydalanish.

Tajriba almashish

Bolalarda nutqiy faollik va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish.

O'yin asosida bolalarga o'zbek tilini o'rgatish texnologiyalari

Maktabgacha yoshdagi bola uchun o'yin orqali atrofdagi olamni anglaydi, yangi bilimlarni egallaydi, tengdoshlari va kattalar bilan muloqot qilishni o'rganadi.

1 Tabiiy o'zlashtirish
yangi so'zlarni majburiy yodlash orqali emas, balki tabiiy ravishda o'zlashtiradi

2 Nutqiy mashq
gap tuzishni, savol berishni va javob qaytarishni mashq qiladi

3 Erkin muloqot
xatodan qo'rqmasdan, erkin va bosh bo'lib muloqotga kirishadi

***O'yin paytida bola miyasi
«kashfiyot rejimi»da ishlaydi***

U har bir yangi so'zni o'zi “topib olgandek” his qiladi — bu hissiyot tilni o'zlashtirishni qiziqarli va uzoq muddatli xotirada mustahkam saqlanadigan jarayonga aylantiradi.

O'yin davomida bola nimalarni rivojlantiradi?

O'yin — shunchaki dam olish vositasi emas, balki o'quv maqsadiga xizmat qiluvchi asosiy vositadir.

Nutqiy faollik

Yangi so'zlarni o'rganadi, ma'nosini anglaydi, kundalik muloqotda qo'llaydi

Kognitiv jarayonlar

Mustaqil fikrlash, diqqat, xotira va tasavvuri rivojlanadi

Ijodiy qobiliyat

Vaziyatlarni o'z tasavvuri bilan boyitadi, yangi g'oyalar taklif qiladi

Emotsional holat

Xavotirsiz, erkin va ijobiy kayfiyatda ishtirok etadi

“Ilk qadam” milliy o‘quv dasturi doirasida qo‘llaniladigan o‘yin turlari:

Erkin (“ijodiy”) o‘yin faoliyati – bolalar o‘z qiziqishlariga binoan o‘yin ssenariysini mustaqil tanlaydilar;

Sahnalashtirish o‘yin (rolli)lari – hayotiy vaziyatlarga (masalan, oila, kasblar) asoslangan rolli o‘yinlar;

Konstruktiv o‘yin – qurilish bloklari va turli materiallardan foydalanib konstruksiyalar qurish;

Sensor o‘yin – qo‘l bilan teginish, tovush, ovoz va harakatlar bilan bog‘liq faoliyatlarda ishtirok etish;

Ochiq havodagi o‘yinlar – jismoniy faollikni va tabiatni o‘rganishni rag‘batlantirish;

Milliy o‘yinlar – xalqimiz madaniyati, urf-odatlarini avloddan-avlodga o‘tib kelayotgan qadriyatlarini aks ettiradi.

Amaliyotda qo'llash mumkin bo'lgan o'yinlar

1

Rol-o'yinlar

O'quvchilar berilgan hayotiy vaziyatda muayyan rolni ijro etadi (do'konda, poliklinikada va h.k.)

2

Juftlik-intervyu

Ma'lumot bo'shlig'i (information gap) asosida bir-birini so'roq qilish mashqlari

3

Muhokama-doira

Ochiq savol asosida kichik guruhlarda erkin fikr almashish

4

Simulyatsiya

Kasbiy yoki kundalik vaziyatni sinfda "jonli" qayta yaratish

Sahnalashtirish o'yin (rolli)lari namunalari:

«Do'konda»

Xarid qilish, narx so'rash, minnatdorchilik bildirish.

«Shifokor huzurida»

His-tuyg'uni ifodalash, savol-javob qilish.

«Mehmonda»

Salomlashish, taklif qilish, xayrlashish odob-axloqi.

«Bog'chada»

Tanishish, birgalikda o'ynash haqida kelishish.

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

Namunaviy sensor o'yinlar

«Qaysi biri katta?»

Hajm va o'lchov bildiruvchi so'zlarni mustahkamlash.

«Rangini top»

Sifat bildiruvchi so'zlarni faollashtirish.

«Nimani ushlading?»

Teksturani (yumshoq, qattiq, silliq) so'z bilan ifodalash.

«Shaklini ayt»

Geometrik shakllar nomini o'rganish.

Natija: lug'at boyligi kengayadi, bog'lanishli nutq — bir necha gapni izchil bog'lab gapirish ko'nikmasi rivojlanadi.

Sahnalashtirish nimani rivojlantiradi?

1

**To'g'ri talaffuz va ifodali
nutq**

2

**Ovoz ohangini
boshqarish (baland-past,
tez-sekin)**

3

**Mimika va harakat
uyg'unligi**

4

**Jamoadagi ishlash va
navbat kutish ko'nikmasi**

Shu bilan birga...

Dramalashtirish bolada ijodkorlik, tasavvur va empatiyani — boshqa qahramonning his-tuyg'usini tushunish qobiliyatini ham shakllantiradi. Kichkina «Zolushka» yoki «Uch cho'chqacha» hikoyasini sahnalashtirgan bola nafaqat yangi so'zlarni, balki hikoya qurish mantiqini ham o'zlashtiradi.

Harakat va nutqni uyg'unlashtiruvchi amaliy shakllar

Barmoq o'yinlari

Mayda motorika orqali nutq markazlarini faollashtirish.

Ritmik mashqlar

Ritm va tovushni birlashtirib talaffuzni mustahkamlash.

Harakatli she'rlar

Matnni harakat bilan «jismonan eslab qolish».

Qo'shiqli o'yinlar

Ohang orqali yangi so'zlarni tabiiy yodda saqlash.

1

AMALIY MASHG'ULOT

O'zbek tili didaktik o'yinlarini yaratish

Maqsad

Pedagoglarda maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'zbek tilini o'rgatishga qaratilgan didaktik o'yinlarni mustaqil loyihalash, yosh xususiyatlariga moslashtirish ko'nikmalarini shakllantirish.

Ish tartibi

- 3-4 kishidan iborat kichik guruhlariga bo'linish
- Leksik mavzu tanlash: Ranglar, Hayvonlar, Mevalar, Oila a'zolari, Kasblar, Fasllar
- Shablon asosida o'yin ishlab chiqish (nomi, yosh guruhi, maqsad, jihozlar, borishi)
- Guruh oldida namoyish etish (5-7 daqiqa)

NAMUNA: «SEHRLI QOP» O'YINI

Yosh guruhi: 3-4 yosh

Maqsad: predmetlarni nomlash va sifatlarini ta'riflash ko'nikmasini mustahkamlash

Borishi:

Bola qopga qo'lini tiqib, ko'rmasdan bitta predmetni ushlaydi, uni tavsiflaydi («yumaloq, mayin»), nomini aytadi, so'ng qopdan chiqarib to'g'ri topganini tekshiradi.

Baholash mezon:

Yosh guruhiga mosligi, maqsadning aniqligi, barcha bolalarning faol ishtiroki, o'bek tilida muloqotni rag'batlantirishi.

2

AMALIY MASHG'ULOT

O'zbek tili didaktik o'yinlarini yaratish

Maqsad

Pedagoglarda maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'zbek tilini o'rgatishga qaratilgan didaktik o'yinlarni mustaqil loyihalash, yosh xususiyatlariga moslashtirish ko'nikmalarini shakllantirish.

Ish tartibi

- 3-4 kishidan iborat kichik guruhlariga bo'linish
- Leksik mavzu tanlash: Ranglar, Hayvonlar, Mevalar, Oila a'zolari, Kasblar, Fasllar
- Shablon asosida o'yin ishlab chiqish (nomi, yosh guruhi, maqsad, jihozlar, borishi)
- Guruh oldida namoyish etish (5-7 daqiqa)

NAMUNA: «SEHRLI QOP» O'YINI

Yosh guruhi: 3-4 yosh

Maqsad: predmetlarni nomlash va sifatlarini ta'riflash ko'nikmasini mustahkamlash

Borishi:

Bola qopga qo'lini tiqib, ko'rmasdan bitta predmetni ushlaydi, uni tavsiflaydi («yumaloq, mayin»), nomini aytadi, so'ng qopdan chiqarib to'g'ri topganini tekshiradi.

Baholash mezon:

Yosh guruhiga mosligi, maqsadning aniqligi, barcha bolalarning faol ishtiroki, o'zbek tilida muloqotni rag'batlantirishi.

3

AMALIY MASHG'ULOT

Harakatli mashqlarni ishlab chiqish

Maqsad

Pedagoglarda nutq va harakatni uyg'unlashtiruvchi mashqlar (barmoq o'yinlari, ritmik mashqlar, harakatli she'rlar) tizimini mustaqil ishlab chiqish va mashg'ulot jarayonida qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish.

Ish tartibi

- Yo'nalish tanlash: barmoq o'yini, ritmik mashq yoki harakatli she'r
- Mashqqa mos leksik mavzu belgilash (hayvonlar, oila, fasllar)
- 4-8 qatorli matn tuzish, har qatorga mos harakat o'ylab topish
- Avval o'zi bajarib ko'rish, so'ng butun auditoriya bilan ijro etish

NAMUNA: «OILAMIZ» BARMOQ O'YINI

Bu — bobom (bosh barmoqni ko'rsatish)

Bu — buvim (ko'rsatkich barmoqni ko'rsatish)

Bu — otam (o'rta barmoqni ko'satish)

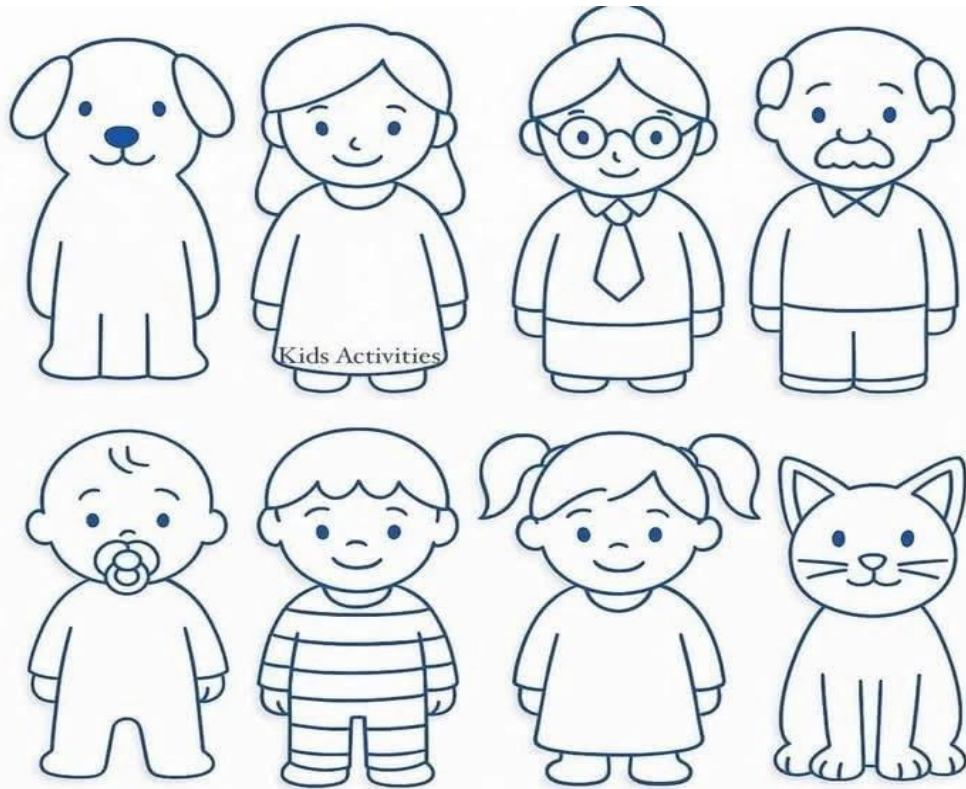
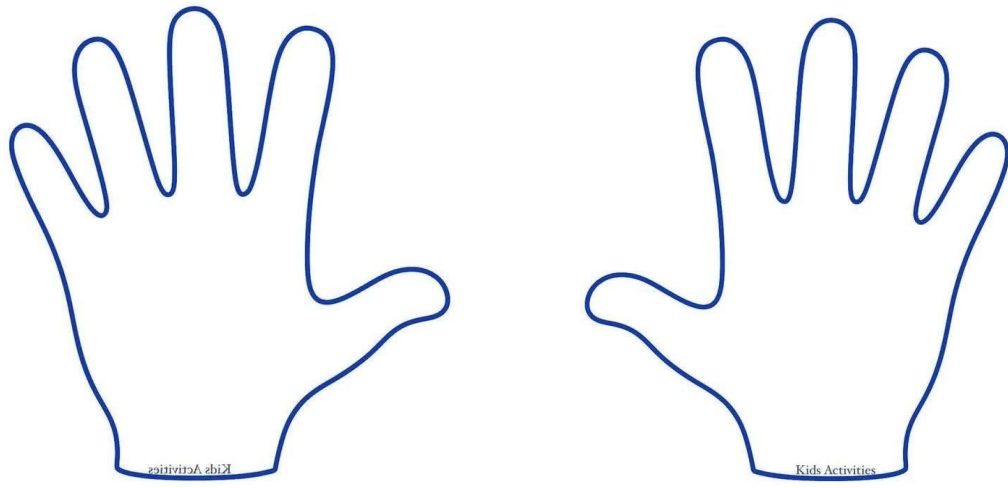
Bu — onam (nomsiz barmoqni ko'rsatish)

Bu — men, kichkina bolajon (jimjiloqni ko'rsatib, kaftni yumish)

Hammamiz — do'st va inoq oilamiz! (ikki qo'lni chapak chalish)

Rivojlantiradi:

mayda motorika, oila a'zolari nomini yodda saqlash, ritm va so'z uyg'unligi.

E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT!